

ИЗВЈЕШТАЈ о оцјени урађене докторске дисертације

І ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

- 1) 16.10.2017. године; Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци
- 2) Именована је Комисија у сљедећем саставу:
 - а) Др Ненад Сузић, редовни професор, Педагогија, Општа педагогија, Методика васпитно-образовног рада, запослен на Филозофском факултету у Бањој Луци, предсједник;
 - б) Др Бране Микановић, ванредни професор, Педагогија, Општа педагогија, запослен на Филозофском факултету у Бањој Луци, члан и
 - в) Милан Матијевић, редовни професор, биран на предметима Дидактика и Методика наставних предмета у подручју друштвених знаности, Учитељски факултет Свеучилишта у Загребу, члан.

- 1) Навести датум и орган који је именовано комисију;
- 2) Навести састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, научно-наставног звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање и назива универзитета/факултета/института на којем је члан комисије запослен.

ІІ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- 1) Аид (Бећир) Булић,
- 2) 27.08.1982. године: Тузла, Босна и Херцеговина;
- 3) Универзитет у Сарајеву, Филозофски факултет; Постдипломски студиј из педагогије; Магистар педагошких знаности;
- 4) Филозофски факултет Универзитета у Сарајеву, „Реформа образовања и промјена школског понашања: Стилони рјешавања конфликта као резултат учења по моделу“, 27.03.2012. године
- 5) Педагогија,
- 6) Брани докторат по старом моделу, без докторских студија.

Списак објављених радова:

1. Bulić, A., & Pinkas, G. (2016). The manifestation of prosocial and aggressive behavior of preschool children depending on sex and age. *Human: Research in Rehabilitation*, 6(2), 36–45.
2. Bulić, A. (2016). Komparacija učeničkih, nastavničkih i roditeljskih stilova rješavanja konflikata iz različitih školskih sredina. U *Tematskom zborniku sa međunarodne naučno-stručne konferencije „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“* (str.389–399). Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i

mladih.

3. Bulić, A. (2015). Povezanost učeničkih stilova rješavanja konflikata sa stilovima rješavanja konflikata njihovih nastavnika i roditelja. *Naša škola, Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja br.70(240)*, str. 21–38.
4. Bulić, A. (2011). Uloga roditelja pri rješavanju interpersonalnih konflikata kod djece. *U Zborniku radova Filozofskog fakulteta br. 11*, str. 215–226.
5. Bulić, A. (2010). Konstruktivno rješavanje konflikata kao faktor kvalitetnih odnosa u školi. U *Tematskom zborniku sa međunarodne naučno-stručne konferencije „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“* (str. 95–103). Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih.
6. Bulić, A. (2010). Značaj problemske nastave u realizaciji obrazovnih ciljeva u našim školskim kurikulumima. *Naša škola, Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja br. 54(224)*, str. 3–11.

- 1) Име, име једног родитеља, презиме;
- 2) Датум рођења, општина, држава;
- 3) Назив универзитета и факултета и назив студијског програма академских студија II циклуса, односно последијипломских магистарских студија и стечено стручно/научно звање;
- 4) Факултет, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране магистарског рада;
- 5) Научна област из које је стечено научно звање магистра наука/академско звање мастера;
- 6) Година уписа на докторске студије и назив студијског програма.

III УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1) УТИЦАЈ РОДИТЕЉСКИХ СТИЛОВА РЈЕШАВАЊА КОНФЛИКАТА НА ПРОСОЦИЈАЛНО И АГРЕСИВНО ПОНАШАЊЕ ПРЕДШКОЛАЦА	
2) Дана 14.11.2012. године, Научно.наставно вијеће Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци;	
3) Садржај докторске дисертације:	
Сажетак	
Summary	
Увод	1
Теоријски приступ проблему	5
Темељни појмови	5
Конфликт	5
Стил рјешавања konflikata	6
Просоцијално понашање	7
Агресивно понашање	8
Развојне карактеристике дјеце предшколске доби	10
Социјализација дјеце и конфликти.....	13
Конфликт као сложен феномен	16
Приступу према конфликту.....	16
(Не)објективност у конфликтној ситуацији	18
Компоненте ненасилне комуникације при рјешавању konflikata.....	19
Узроци настајања konflikata	20
Позитивне и негативне стране konflikata	21
Врсте konflikata	25
Породица и конфликти	27

Вршњачки конфликти и посредовање (медијација) у конфликту	33
Стилови рјешавања конфликта	36
Активно слушање и „Ја“ поруке	40
Асертивност између агресивности и пасивности	42
Просоцијално и агресивно понашање	44
Просоцијално понашање	45
Однос просоцијалног понашања са социјалним компетенцијама и социјалним вјештинама дјете.....	45
Просоцијално понашање и /или алтруизам	49
Просоцијалност и емпатија	50
Фактори просоцијалног понашања	53
Просоцијално понашање у дјетињству	54
Агресивно понашање	56
Агресивност као (не)нормална појава	57
Агресивност и пол	60
Врсте (облици) агресивности	62
Модел настанка агресивног понашања	64
Утицај породице (родитеља) на просоцијалност и агресивност дјете	67
Преглед ранијих истраживања	74
Методологија истраживања	77
Предмет и проблем истраживања	77
Теоријски значај	77
Практични значај	78
Друштвени значај	78
Циљ истраживања	79
Задаци истраживања	79
Хипотеза	80
Потхипотезе истраживања	80
Методе и поступци истраживања	80
Инструменти истраживања	81
Популација и узорак истраживања	84
Временски оквир истраживања	84
Статистичка обрада података	85
Закључак о очекиваном доприносу	85
Анализа и интерпретација резултата истраживања	86
Стилови рјешавања конфликта испитаних родитеља	87
Разлике у стиливима рјешавања конфликта испитаних родитеља с обзиром на пол	98
Разлике у стиливима рјешавања конфликта испитаних родитеља с обзиром на доб	101

Разлике у стилевима рјешавања конфликта испитаних родитеља с обзиром на стручну спрему	105
Стилови рјешавања конфликта испитаних родитеља у потенцијано „опасним“ ситуацијама	108
Просоцијално и агресивно понашање предшколаца	112
Просоцијално и агресивно понашање предшколаца у односу на пол	114
Просоцијално и агресивно понашање предшколаца у односу на доб	116
Повезаност родитељских стилова рјешавања конфликта са просоцијалним и агресивним понашањем њихове дјеце	119
Утицај родитељских стилова рјешавања конфликта на просоцијално и агресивно понашање дјеце.....	124
Рекапитулација налаза истраживања	137
Закључак.....	141
Литература	143
Прилози	149

4) Подаци о дисертацији: Дисертација има 155 страница А₄ формата, укупно је приложена 21 табела, осам графикана, цитирано је или кориштено 151 извор, а рад има седам поглавља:

- а) Увод,
- б) Теоретски приступ,
- в) Методологија,
- г) Резултати истраживања,
- д) Закључак,
- ђ) Литература и
- е) Прилози.

1) Наслов докторске дисертације;

2) Вријеме и орган који је прихватио тему докторске дисертације

3) Садржај докторске дисертације са страничењем;

4) Истаћи основне податке о докторској дисертацији: обим, број табела, слика, шема, графикана, број цитиране литературе и навести поглавља.

IV УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

1) Просоцијално и агресивно понашање се учи још од првих дана живота дјетета. Ово понашање се учи првенствено у породици. Код нас нису предузета адекватна истраживања која би одговорила на питање како родитељи утичу на просоцијално и агресивно понашање предшколаца. У свакодневном говору под појмом стил подразумевамо „начин“, из чега слиједи да се под појмом стил рјешавања конфликта подразумева начин рјешавања конфликта. Од бројних класификација стилова рјешавања конфликта, ми смо се одлучили за ону према којој постоје четири стила у рјешавању конфликта и то: самооптужујући, асертивни, агресивни и пасивни стил рјешавања конфликта (Brilhart, Galanes и Adams, 2001).

Самооптужујући стил обухвата понашања као: посједовање релевантних информација и способности за уочавање недостака у приједлозима других, а истовремено не исказивање тога, брига за своје интересе, сумњичавост у своје способности, страхови и узнемиреност у комуникацији, те одбрамбени став у односу на друге људе.

Асертивни стил обухвата понашања као што су: комуникација уз исказивање

поштовања како за себе тако и за друге, комуницирање отворено на равноправној основи, отворено исказивање могућег неслагања са другима, али и објашњавање зашто, јасно изношење својих мисли, истицање својих жеља и потреба, али и истински труд да се разумије и оно што други желе, како бисмо били у могућности тражити рјешење који ће бити задовољавајуће за све стране.

Агресивни стил обухвата понашања: доминантност, захтјеви, пријетње, команде или наредбе, галама и прекидање других у говору, слабе вјештине конструктивног рјешавања конфликта, те форсирање идеја и праксе на другима.

Пасивни стил обухвата понашања: избјегавање дискусије (супротстављања), слијеђење других и неискреност према себи и другима, у комуникацији су веома тихи, избјегавају контакт очима те нису у могућности супротставити се било којој врсти напада или агресије.

Сваки од наведених стилова на свој начин утиче на то да ле ће дијете усвојити просоцијално или агресивно понашање.

Потпуну супротност у односу на претходно поменути појам просоцијалног понашања представља *агресивно понашање*. Под агресивношћу се прије свега мисли на неприхватљив облик понашања, а не на тумачење агресивности као конструктивног понашања. Код различитих аутора који су се бавили овим сложеним феноменом наилазимо на различита одређења агресивности. Према Крњајићу (2002) под конструкт агресивног понашања убрајају се све дјелатности, мисли и импулси које доводе до физичке или психичке штете учињене према једној или групи особа. Жужул сматра да агресивност представља више или мање изражену, релативно стабилну тенденцију неког појединца, да у одређеним (провоцирајућим) ситуацијама реагује нападањем, пријетњом или тражењем сукоба или борбе у најширем смислу ријечи (Жужул, 1989). Затим слиједе дефиниције агресивног понашања које у свом саставном дијелу истичу „намјеру“ као битно обилежје при одређивању агресивности. Агресивно понашање обухвата широк распон специфичних понашања којима је заједничко обилежје могуће наношење штете или повреде другим особама или стварима, те намјера да се нанесе штета (Bouillet и Uzelac, 2007). Пехар (2000) се критички осврће на дефинисање појма агресивност, те сматра како је потпуније одређење агресивног понашања када се уз напад на другу особу везује и намјера да се тој особи нанесе штета. Слично овоме је и одређење агресивног понашања као сваког понашања које наноси повреду или уништава имовину, с кључним нагласком на намјери извођења таквог понашања (Vasta, Haith и Miller, 2004).

Агресивно понашање срећемо и код дјецe предшколске доби и најчешће се манифетује кроз: свађе и галаму на другу дјецу, отимање играчака другој дјеци, уништавање играчака, ругање, изазивање сукоба, као и друга слична понашања. Стога сматрамо да је битно испитати израженост овог понашања предшколаца како бисмо могли правовремено реаговати на отклањању негативних посљедица које овакво понашање носи са собом. При томе требамо имати у виду чињеницу да (не)израженост агресивности предшколаца често бива индикатор каснијег позитивног или негативног смјера развоја дјецe и младих.

Улога родитеља у развоју агресивног понашања дјецe може бити пресудна уколико дјецa усвајају агресивне облике понашања родитеља, путем социјалних облика учења у породици. Ово је посебно значајно истаћи, јер се ради о дјеци предшколског узраста, односно развојном периоду у коме су родитељи примарни модели чије понашање усвајају дјецa. Улога родитеља је једнако значајна, без обзира да ли испољавају социјално прихватљиве или неприхватљиве (агресивне) облике понашања пред дјецом.

2) Литература кориштена у овој дисертацији:

- Adler, E. (2013). *Socijalne veštine*. Novi Sad: Psihopolis Institut.
- Ajduković, M., i Pečnik, N. (1998). *Nenasilno rješavanje sukoba*. Zagreb: Alinea.
- Anđelić, S., Čekerevac, Z., i Dragović, N. (2014). Utjecaj informacijskih tehnologija na razvoj predškolske djece. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, br. 16/1, str.259-287.
- Bar Tal, D., Nadler, A., & Blechman, N. (1980). The relationship between Israeli childrens helping behavior and their perception on parents Socialization practices. *The Journal of Social Psychology* 111, 159-167.
- Barthassat, J. (2014). Positive and Negative Effects of Parental Conflicts on Children's Condition and Behaviour. *Journal of European Psychology Students*, 5(1), 10–18.
- Bastašić, Z. (1990). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bašić, J., Kooler-Trbović, N., i Žižak, A. (2005). *Integralna metoda u radu sa predškolskom djecom i njihovim roditeljima*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Alinea.
- Bašić, J., Hudina, B., Koller-Trbović, N., i Žižak, A. (2005). *Integralna metoda (priručnik za odgajatelje i stručne suradnike u predškolskim ustanovama)*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Alinea.
- Bašić, J., Ferić, M., i Kranželić, V. (2001). *Od primarne prevencije do ranih intervencija*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
- Bergant, M. (1974). *Teme iz pedagoške sociologije*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
- Berk, L, E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Zagreb: Naklada slap.
- Bjekić, D., i Zlatić, L. (2007). Kako nastavnici rešavaju interpersonalne poslovne konflikte? *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta, Užice*, br. 8, str. 41–58.
- Bouillet, D. i Uzelac, S. (2007). *Osnove socijalne pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brajša, P. (1994). *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školske novine.
- Brajša, P. (1996). *Umijeće svadanja*. Pula: C.A.S.H.
- Brajša, A., Žužul, M., i Keresteš, G. (1991). *Odnos između agresivnog i prosocijalnog ponašanja*. Materijal prezentovan na sedmim danima psihologije u Zadru.
- Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj: Emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Brajša-Žganec, A., i Slunjski, E. (2007). Socioemocionalni razvoj u predškolskoj dobi: Povezanost razumijevanja emocija i prosocijalnog ponašanja. *Društvena istraživanja* 3 (89), str. 477–496. Zagreb.
- Bratanić, M. (1990). *Mikro-pedagogija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brilhart, K., J, Galanes, G ,J., & Adams, K. (2001). *Effective group discussion: Theory and Practice*. New York: McGraw-Hill.
- Bronfrenbrenner, J. (1997). *Ekologija ljudskog razvoja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Cartledge, G., & Milburn, J. F. (1995). *Teaching social skills to children and youth*. Boston: Allyn and Bacon.
- Casas, J. F., Weigel, S. M., Crick, N. R., Ostrov, J. M., & Woods, K. E. (2006). Early parenting and childrens relational and physical aggression in the preschool and home contexts. *Psychology Faculty Publications*, 6, Volume 27, 209–227. University of Nebraska Omaha.
- Coln, K. L., Jordan, S. S., & Mercer, S. H. (2013). A unified model exploring parenting practices as mediators of marital conflict and childrens adjustment. *Child Psychiatry and Human Development*, 44(3), 419–429.

- Crick, N. R., Casas, J. F., & Mosher, M. (1997). Relational and Overt Aggression in Preschool. *Psychology Faculty Publications*, 7. University of Nebraska Omaha.
- Crick, N. R., Ostrov, J. M., Burr, J. E., Cullerton-Sen, C., Jansen-Yeh, E., & Ralston, P. (2006). A longitudinal study of relation and physical aggression in preschool. *Applied Developmental Psychology*, 27, 254–268.
- Cummings, E. M., Goeke-Morey, M. C., & Papp, L. M. (2004). Everyday marital conflict and child aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(2), 191–202.
- Denham, S. A., Caverly, S., Schmidt, S., Blair, K., DeMulder, E., Caal, S., Hamada, H., & Mason, T. (2002). Preschool understanding of emotions: contributions to classroom anger and aggression. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(7), 901–916.
- Deutsch, M. (1991). Subjective features of conflict resolution: Psychological, social and cultural influences. In R. Vayrynen (Ed.), *New directions in conflict theory* (pp.555–578). London: Sage.
- Eisenberg, N., & Miller, P. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological Bulletin*, 101, 91–119.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eron, L. D., & Huesmann, L. R. (1984). The relation of the prosocial behavior to the development of aggression and psychopathology. *Aggressive behavior*, 14, 13–25.
- Essau, C. (2003). *Conduct and oppositional defiant disorders: Epidemiology, risk factors, and treatment*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Essau, C., & Conradt, J. (2009). *Agresivnost u djece i mladeži*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Eustice, K. K. (2000). Aggressive communication, Parental communication, and Sibling communication. *Masters Theses*.
- Goleman, D. (2010). *Socijalna inteligencija*. Beograd: Geopoetika.
- Gordon, T. (2001). *Kako biti uspješan nastavnik*. Beograd: Kreativni centar.
- Gordon, T. (1998). *Umeće roditeljstva*. Beograd: Kreativni centar.
- Grant, W. (2005). *Kako riješiti sukobe i pretvoriti ih u suradnju*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Haug-Schnabel, G. (1997). *Agresivnost u dječijem vrtiću*. Zagreb: Educa.
- Hewstone, M., & Stroebe, W. (2001). *Uvod u socijalnu psihologiju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Hicela, I. i Sindik, J. (2011). Razlike u prosocijalnom i agresivnom ponašanju djece predškolske dobi, ovisno o učestalosti djetetove interakcije s lutkom. *Paediatrica Croatica*, 55(1), str. 27–33.
- Hoffman, M. L. (1987). Emphaty and its development: The contribution of empathy to justice and moral judgement. In N. Eisenberg & J. Strayer (Ed.), (pp. 47–80). New York, Cambridge University press.
- Holcer, J. (2007). *Uspješan roditelj uspješno dete*. Beograd: Enco Book.
- Janković, J. (2004). *Pristupanje obitelji-sustavni pristup*. Zagreb: Alinea.
- Juul, J. (1995). *Razgovori s obiteljima: perspektive i procesi*. Zagreb: Alinea.
- Juul, J. (1996). *Vaše kompetentno dijete*. Zagreb: Educa.
- Jurčević Lozančić, A. (2011). Socijalne kompetencije i rani odgoj. *U znanstvenoj monografiji Maleš, D. „Nove paradigme ranog odgoja“* (str. 153–176). Zagreb: Filozofski fakultet.
- Katz, L., & McClelland, D. (1999). *Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije*. Zagreb: Educa.
- Keenan, K., & Shaw, D. (1997). Developmental and social influences on young girls early problem behavior. *Psychological Bulletin*, 121(1), 95–113.
- Kilmann, R. H., & Thomas, K. W. (2008). Thomas-Kilman Conflict Mode Instrument. [Profile and Inerpretive Report]. Retrived March 16, 2016, from

- http://www.kilmanndiagnostics.com/sites/default/files/TKI_Sample_Report.pdf
- Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Krnjajić, S. (2002). Podsticanje prosocijalnog ponašanja učenika. *Socijalni odnosi i obrazovanje*, str. 99-120. Beograd: IPI.
- Krnjajić, S. (2002). Agresivno ponašanje učenika. *Socijalni odnosi i obrazovanje*, str. 209-230. Beograd: IPI.
- Lindenfeld, G. (2003). *Samopouzdana deca*. Beograd: Plato.
- Lubetić, M. (2010). Kriza obiteljskog odgoja i mediji. *Magistra Iadertina*, br. 5/1, str.23–29.
- Maleš, D. (1988). *Obitelj i uloga spolova - Utjecaj roditelja na usvajanje uloge spola kod djece*. Zagreb: Školske novine.
- Maleš, D. (1993). Škola-Roditelji-Djeca. *Obnovljeni Život, Časopis za religioznu kulturu br.48(6)*, str. 587–593.
- Maleš, D. (2011). *Nove paradigme ranog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- McCoy, K., Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 50(3), 270–279.
- Milivojević, Z., Bilban, K., Kokelj, V., Kramberger, M., Steiner, T., i Kožuh, B. (2007). *Mala knjiga za velike roditelje*. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Miller, B. (2000). *Komunikacija sa djecom*. Sarajevo: ABC FABULAS.
- Milošević, N. (2004). Porodica i socijalno ponašanje dece. *Socijalno ponašanje učenika*, str. 107-125. Beograd: IPI.
- Mitrović, D. (1986). *Predškolska pedagogija*. Sarajevo: Svjetlost.
- Moeller, T. G. (2001). *Youth aggression and violence*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ostrov, J. M., Gentile, D. A., & Crick, N. R. (2006). Media Exposure, Aggression and Prosocial Behavior During Early Childhood: A Longitudinal Study. *Social Development*, 15, 612–627.
- Pašalić-Kreso, A. (2004). *Koordinate obiteljskog odgoja*. Sarajevo: JEŽ.
- Pehar, L.(2007). *Psihološke posljedice reforme osnovne škole*. Sarajevo.
- Pehar-Zvačko, L. (2000). *Oduzeto djetinjstvo*. Zenica: Dom štampe.
- Petermann, F., & Petermann, U. (2010). *Trening s agresivnom djecom*. Zagreb: Naklada Slap.
- Pijaže, Z., & Inhelder, B. (1978). *Intelektualni razvoj deteta*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Plut, D., i Marinković, Lj. (2002). *Konflikti - i šta s njima*. Beograd: Kreativni centar.
- Popadić, D., Plut, D., i Kovač-Cerović, T. (1996). *Socijalni konflikti*. Beograd: Grupa MOST.
- Raboteg-Šarić, Z. (1995). *Psihologija altruizma*. Zagreb: Alinea.
- Robins, S. P. (1989). *Training in Interpersonal Skills*. Englewood: Prentis Hall.
- Rosenberg, M. B. (2006). *Nenasilna komunikacija*. Osijek: Centar za mir, nenasilje i ljudska prava.
- Rot, N. (2003). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Schulz von Thun, F. (2005a). *Kako međusobno razgovaramo 2*. Zagreb: Erudita.
- Schulz von Thun, F. (2005b). *Kako međusobno razgovaramo 3*. Zagreb: Erudita.
- Schulz von Thun, F. (2006). *Kako međusobno razgovaramo 1*. Zagreb: Erudita.
- Slatina, M. (2005). *Od individue do ličnosti*. Zenica: DOM ŠTAMPE.
- Stojaković, P. (2003). *Psihologija za nastavnike*. Banja Luka: Prelom.
- Suzić, N. (1998). *Kako motivisati učenike*. Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna

sredstva.

- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka: TT-Centar.
- Suzić, N. (2006). *Uvod u predškolsku pedagogiju i metodiku*. Banja Luka: XBS.
- Suzić, N. (2007). *Primijenjena pedagoška metodologija*. Banja Luka: XBS.
- Trikić, Z., Koruga, D., Vranješević, J., Dejanović, J., i Vidović, S. (2006). *Vršnjačka medijacija*. Beograd: GTZ.
- Troy, F. (1975). *Psihologija deteta*. Beograd: Naučna knjiga.
- Uzelac, M. (1994). *Budimo prijatelji*. Zagreb: Slon.
- Van Doorn, M. D., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2011). Developmental Changes in Conflict Resolution Styles in Parent-Adolescent Relationships: A Four-Wave Longitudinal Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(1), 97–107.
- Vasta, R., Haith, M., & Miller, S. (2004). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Zomer, J., & Kopic, G. (2001). *Problemi sa klincima*. Beograd: TEOVID.
- Wenar, C. (2003). *Razvojna psihopatologija i psihijatrija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Vlahović-Štetić, V. (1994). *Priručnik za skalu za procjenu agresivnog i prosocijalnog ponašanja kod djece*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Žužul, M. (1989). *Agresivno ponašanje: psihologijska analiza*. Zagreb: RZ RK SSOH.
- Žužul, M., i Vlahović-Štetić, V. (1993). *Skala za procjenu agresivnog i prosocijalnog ponašanja kod djece*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

3) Допринос тезе у изучавању феномена просоцијалног и агресивног понашања предшколаца

Учење различитих стилова рјешавања конфликта одвија се у склопу социјализацијског процеса. Шта је то социјализација? Петар Стојаковић одређује социјализацију као „континуирано мијењање понашања под утицајем социјалних фактора као што су: породица, школа, вршњаци и шира друштвена средина“ (Стојаковић, 2003, стр. 41).

Човјек се рађа као беспомоћно биће, као нехумана, некултивисана и несоцијална биолошка креација са одређеним нагонима и рефлексима. Такође, људска јединка посједује могућности развоја више него било која друга врста. Пут од такве индивидуе, све до личности је дугачак. На том путу одвија се учење и дјеловање многих социјалних фактора. „Темељ тог процеса је у породици, гдје се дијете, кроз интензивну идентификацију и имитацију, поистовјећује с узором, односно интернализује одређене друштвене и моралне вриједности, ставове и односе“ (Вашић, Koller-Trbović и Žižak, 2005, стр. 61). Видимо да су родитељи примарни модели понашања за дјецу, те да као такви имају највећи утицај на понашање дјеце у првим годинама њиховог живота.

Социјализацијски процес може поред позитивних, имати и одређене негативне посљедице. У склопу социјализацијског процеса могуће је да појединац усваја друштвено пожељна, али и друштвено непожељна понашања. Друштвено пожељна су: другарство, асертивност, одговорност, док би се у друштвено непожељна могла убројати: агресивност, пасивност, неодговорност. Милица Бергант истиче да идентификација дјетета са социјално неприлагођеним, неуравнотеженим и културно примитивним особама, представља идентификацију са агресором (Bergant, 1974). Идентификација са агресором је одбрамбени механизам у коме се дијете поистовјећује са родитељом (агресором), а све с намјером да се страх од родитеља ублажи. При том поистовјећивању дијете прихвата особине агресора (родитеља који се непримјерено понаша) и тако постаје сличан њему.

Милошевић (2004) истиче да у породичном контексту разликујемо три врсте процеса кроз које дјеца формирају вриједности, ставове и обрасце социјалног

понашање и то:

- инструментално условљавање (систем награда и казни),
- имитација (учење путем посматрања гдје дијете активно имитира ставове и понашања родитеља без намјере родитеља да их томе уче),
- идентификација (дијете настоји да инкорпорира понашање и карактеристике родитеља – овај процес се заснива на снажној емоционалној везаности дјетета за родитеље).

Ово нису једини механизми учења, постоје у и вербалне технике (инструкција, опомена, савјет и слично). Међутим, пуно већи утицај на дјечије цјелокупно понашање (укључујући и просоцијално и агресивно) има то како се модел (родитељ) понаша у односу на оно што говори (Милошевић, 2004).

Брајша (1994) истиче да су конфликти прије свега комуникацијски проблем, који може имати различите узроке. Кренемо ли од ове чињенице, можемо увидјети да су конфликти саставни дио процеса социјализације, јер се се социјализација одвија путем комуникације.

Ниво на којем појединац комуницира са околином одређују његове социјалне вјештине. То се одвија на начин да појединац задовољи своје потребе, истовремено не ограничавајући друге у задовољењу њихових потреба. На личном плану, социјалне вјештине утичу на успостављање квалитетнијих односа са средином (Ајдукović и Реčник, 1998). Из овога слиједи да стилови рјешавања конфликта као посебан аспект социјалних вјештина, утичу на социјализацијски процес дјецe, а тиме и на развој просоцијалног понашања дјецe.

Као важан агенс социјализације истиче се породица. Педагошка комуникација у породици утиче на социјализацију дјетета. Дјецa имају могућност да у породици уче понашања својих родитеља која имају прилику посматрати, те тако усвојене обрасце понашања примјењују у другим социјалним срединама. Уколико је педагошка комуникација у породици примјерена, дјецa ће усвојити социјално прихватљиве обрасце понашања. Уколико имамо на дјелу непримјерену педагошку комуникацију унутар породице, као резултат ћемо имати учење социјално неприхватљивих образаца понашања од стране дјецe, као и недостатак просоцијалних вјештина.

Како учење конструтивног начина рјешавања конфликта полази из породице, оно и спада у домен шире социјализације дјецe. У свакој социјалној средини, а тако и породици, повремено се догађају различите конфликтне ситуације. Стилиови рјешавања конфликта који се манифестују од стране родитеља приликом рјешавања конфликта, важни су јер ће од њих зависити усвајање просоцијалних вјештина дјецe. Дјецa ће тако постати више конструктивна или деструктивна приликом рјешавања конфликтних ситуација, што ће свакако утицати на њихов социјализацијски процес у цјелини.

Из свега претходно истакнутог можемо рећи да је утицај породице на развој социјалних вјештина дјецe од пресудног значаја, али да и други фактори као предшколска установа и школа, могу допринијети у усвајању конструктивних модела рјешавања конфликта као аспекта социјалних вјештина.

Као важан фактор социјализације предшколске дјецe треба поменути и вртић. Он утиче на све димензије развоја личности дјецe: интелектуалну, емоционалну и социјалну. Ту дијете усваја на само знања него развија и друге способности и особине личности. Циљ сваке предшколске установе јесте да код својих васпитаника формира онај вриједносни систем и способности које као задаћу поставља шира друштвена заједница.

Од изузетне важности за процес социјализације дјецe јесте и личност васпитача (наставника), који представља модел на кога се дјецa угледају и уче његове мани-

фестације понашања, и однос према раду и другима (Стојаковић, 2003). Васпитач треба познавати вјештине конструктивног поступања с конфликтима и понашати се у складу са тим. Поред ових вјештина васпитач треба да посједује посредничке (медијаторске) способности како би знао посредовати у рјешавању конфликта међу дјецом, те и на тај начин дати им примјер како да се понашају у конфликтним ситуацијама. Уколико имају позитиван модел у васпитачу, дјеца ће учећи поменуте вјештине усвајати социјално прихватљиве облике понашања, док ће у противном исход бити супротан.

Модел у рјешавању конфликтних ситуација које одрасли (родитељи и васпитачи) манифестују у свом понашању, имају снажан утицај на социјални развој дјете. Оно што је за нас посебно битно јесте утврдити постојање такве повезаности у релацији родитељи и дијете, односно сазнати природу и интензитет такве везе. На тај начин можемо увидјети како комуникацијске вјештине родитеља (стиливи рјешавања конфликта) утичу на појаву и манифестовање просоцијалног и агресивног понашање њихове дјете, а тиме и на квалитет социјализацијског процеса дјетета.

Главна *хипотеза* у овом истраживању гласи: постоји утицај појединих стилова рјешавања конфликта родитеља, на просоцијално и агресивно понашање њихове дјете (предшколаца).

4) Очекивани научни и прагматични допринос дисертације

Ово истраживање од непосредне је важности за родитеље и за предшколске установе. Резултати истраживања даће важне податке водитељима и стручном особљу из предшколских установа у ком правцу и на коју популацију треба дјеловати.

Такођер, добићемо реалну слику понашања предшколаца у вртићу, како би могли предложити предузимање потребних педагошких акција према њима. Родитељи ће више сазнати о свом понашању приликом рјешавања конфликтних ситуација, што ће отворити могућности самовредновања и мијењања.

За савремену васпитну праксу и живот у породици, веома је важно упознати родитеље са значајем конструктивног рјешавања конфликта, а предшколце упутити у обрасце просоцијалног понашања. За то ће нам бити потребни јасни подаци до којих ће аутор доћи кроз ово истраживање.

Теоретски значај истраживања огледа се у чињеници да ћемо доћи до сазнања о комуникацијским вјештинама родитеља односно начинима рјешавања конфликтних ситуација, те о заступљености просоцијалног и агресивног понашања предшколаца. Истовремено ћемо сазнати постоји ли утицај родитељских стилова рјешавања конфликта на просоцијалност и агресивност њихове дјете. То нам може бити од значајне користи приликом утврђивања узрока дјечијег понашања, те одређивања јасних смјерница и начина дјеловања на родитеље, и на предшколце.

Резултати овог истраживања даће допринос у освјетљавању наведеног проблема, барем на локалном нивоу и пружити нова сазнања која би се могла користити у неким од наредних истраживања овог или сличних проблема.

Друштвени значај истраживања огледа се у чињеници да је друштву потребан што већи број чланова који ће поред властитих имати у виду и уважавати и туђе потребе и осјећања.

Ово истраживање омогућиће нам сазнања о томе какве су комуникацијске вјештине родитеља, те како се дјеца опходе према својим вршњацима. Имајући у виду ту чињеницу, биће предложене одређене педагошко-андрагошке акције, што ће директно водити према успостави квалитетнијих међуљудских односа, што је опет на првом мјесту интерес друштва.

Друштвени интерес је итекако видљив у чињеници да ће дјеца која испољавају

агресивне обрасце понашања, те недостатак просоцијалности у свом понашању, у ближој или даљој будућности представљати реалну опасност за изградњу здравих друштвених односа. Наиме, скоро да не постоји друштво у коме се као пожељни обрасци понашања прокламују агресивност и насиље, него потпуно супротно, а то је сарадња, дијелење, помагање, толеранција и слично. Агресивни обрасци понашања онемогућаваће изградњу здравих друштвених односа, јер њих неће моћи успостављати агресивни појединци. Ако томе додамо и учинке учења по моделу и могућност ширења таквих образаца понашања, онда је опасност по друштво још већа.

- 1) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и представити проблем, предмет, циљеве и хипотезе;
- 2) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан (водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету);
- 3) Навести допринос тезе у рјешавању изучаваног предмета истраживања;
- 4) Навести очекиване научне и прагматичне доприносе дисертације.

V МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

1) Материјал

У овом раду се трага за везом између стилова васпитања које примјењују родитељи, с једне стране, и агресивног, односно просоцијалног понашања дјете, с друге стране. Дакле, ријеч је о сервеј истраживању које се ослања на податке прикупљене инструментима. Мр Аид Булић је уз рад приложио инструменте и тиме омогућио да свако ко пожели може обновити ово истраживање, што је услов научности. Основни материјал који се користи у овом истраживању су инструменти које испитаници попуњавају по систему папир-оловка.

2) Метод истраживања

Прије неколико деценија професор Љубомир Коцић је у књизи „Експериментална педагогија“ (1983) упозорио да у педагогији не можемо експериментисати са свим феноменима. На примјер, не можемо подстицати групу ученика да бјежи са часова како бисмо установили да ли то утиче на школски успјех. Исто тако, у овом истраживању мр Аид Булић не може увјерити једне родитеље како је корисно бити агресиван према дјетету, а потом мјерити ефекте те агресивности. То је разлог да је мр Аид Булић примијенио сервеј метод који не верира ништа у постојећој пракси, али снима стање и указује на евидентност или одсуство варијабле коју снима. С те стране можемо рећи да је метод који користи кандидат у овом раду адекватан предмету и теми истраживања.

У овом истраживању коришћени су сљедећи методи истраживања: метод теоријске анализе, сервеј метод.

Теоријска анализа је кориштена за што прецизније сагледавање проблема који се истражује. Остварује се примјеном логичких поступака: дедукције, анализе, синтезе и научног објашњавања. Овај метод има теоријско-спознајну и практичну функцију. Прва се односи на откривање научних истина, чињеница, закона, откривање и постављање нових хипотеза. Друга се састоји у примјени теоријским истраживањем добивених истина и формулисању ставова у рјешавању практичних задатака, што је крајњи циљ педагошког истраживања. Напомињује се емпиријским методама као што је на примјер сервеј метод, који ће такођер бити коришћен у овом истраживању.

Сервеј метод је емпиријски неекспериментални метод, чије је основно обиљежје обраћање субјектима да дају процјене или исказе о себи. Сервеј поступак је погодан за истраживање ставова, увјерења и понашања наставника, ученика и

родитеља (Стојаковић, 2003). Сервеј је истраживачки приступ којим не мијењамо ништа у постојећој пракси али снимамо или мјеримо, описујемо, поредимо, контрастирамо, класификујемо, анализирамо и интерпретирамо односе међу људима и појавама, ставове и вриједности људи, процесе и феномене у друштву и природи. На основу сервеј истраживања можемо уочити трендове, везе и разлике међу феноменима које третирамо, узрочно-последичне односе и предвиђати одређене токове, процесе и неке видове понашања људи. Сервејем прикупљамо податке у одређеном тренутку времена с намјером да опишемо природу постојећих услова или идентификујемо стандарде по којима ће постојећи феномени бити поређени, односно да откријемо односе међу специфичним феноменима (Shaughnessy, Zechmeister, & Jeanne, 2011; Сузић, 2007, стр. 57). Овај метод аутор користи у сврху прикупљања података потребних да се одговори на постављени циљ и задатке истраживања. Испитаници односно родитељи ће у понуђеном упитнику (скали процјене) процијенити властитие стилове рјешавања конфликта, док ће васпитачи у понуђеним скалама процјене процјењивати агресивно и просоцијално понашање предшколаца.

Инструменти истраживања

Од инструмената истраживања кориштени су модификовани ПАКС-профил (Сузић, 2005) за одређивање родитељских стилова рјешавања конфликта, Скалу за процјену агресивности и просоцијалног понашања дјецe предшколске доби (Žužul и Vlahović-Štetić, 1993), као и Упитник социо-статусних обиљежја родитеља и Упитник родитељских реакција на потенцијално „опасне“ ситуације које је аутор сам конструисао за потребе овог истраживања.

- *ПАКС-профил* је упитник самопроцјене, којим се одређују стилови рјешавања конфликта. Упитник разликује четири стила у рјешавању конфликта и то: самооптужујући, асертивни, агресивни и пасивни стил. Аутор упитника је Ненад Сузић (2005). Из разлога што аутор није могао доћи до података о његовом ранијем кориштењу, одлучено је да се упитник модификује у петостепену скалу процјене Ликертовог типа, како би се кроз пилот истраживање лакше баждарио овај инструмент. Скала се састоји од 40 тврдњи, а испитаници на скали од један до пет одређују у којем степену поменуте тврдње одговарају њиховом понашању у конфликтним ситуацијама. Пилот истраживање је показало задовољавајућу поузданост која је мјерена Кромбаховим алфа коефицијентом и износи $\alpha = 0,76$. Свака честица појединачно високо корелира са цјелокупном скалом. Факторском анализом (методом главних компоненти са промакс ротацијом) издвојена су јасно три фактора (агресивни, асертивни и пасивни стил рјешавања конфликта) док се четврти фактор (самооптужујући стил) готово изједначава са трећим фактором (пасивним стилем рјешавања конфликта). Поменути фактори оријентационо одговарају теоријској структури упитника, али се аутор за потребе овог истраживања одлучио користити три јасно издвојена фактора (агресивни, асертивни и пасивни). Зато се финална верзија модификованог ПАКС-профила састоји од 30 тврдњи, а испитаници на скали од један до пет одређују у којем степену поменуте тврдње одговарају њиховом понашању у конфликтним ситуацијама. Сматрамо да поменута скала може изврсно послужити при реализацији нашег циља истраживања, односно при утврђивању главних (основних) родитељских стилова рјешавања конфликта.

- *Упитник родитељских реакција на потенцијално „опасне“ ситуације у који-*

ма би се могла наћи њихова дјеца намијењен је родитељима како би могли извршити процјену свог понашања у потенцијално „опасним“ ситуацијама по њихово дијете или другу дјецу. Аутор је конструисао овај упитник с циљем да провјери колико су родитељске реакције усклађене са одређеним ситуацијама у којима се могу наћи дјеца, односно, да провјери начин реаговања родитеља у ситуацијама када асертивни приступ није најбоље рјешење. У три понуђене конструисане ситуације, родитељи се опредјељују за један од начина реаговања, агресивни, асертивни или пасивни.

- *Скала за процјену агресивности и просоцијалног понашања дјеце* намијењена је испитивању просоцијалног и агресивног понашања дјеце предшколске доби. Из већег броја конкретних свакодневних дјечијих реакција изабрано је 10 за агресивно и 10 за просоцијално понашање. При избору реакција аутори су се одлучили за оне које се најчешће јављају и лако су примјетљиве у дјечијем вртићу. Свака реакција уобличена је у једну честицу скале. Тако је добивена стандардна скала процјене са двадесет честица и двије субске (парне честице односе се на агресивно, а непарне на просоцијално понашање). Задатак процјењивача је да на скали од 5 степени процијени учесталост наведеног понашања појединог дјетета.

Бројеви на скали дефинисани су на сљедећи начин: (1) *никад се тако не понаша*, (2) *ријетко се тако понаша*, (3) *понекад се тако понаша*, (4) *често се тако понаша* и (5) *готово увијек се тако понаша*.

Ограничења која се постављају пред све овакве мјерне инструменте (скеле процјене) су: 1. особина која се процјењује мора имати јасну бихевиоралну манифестацију и 2. особа која врши процјену мора довољно често бити у прилици да опажа то понашање. Како су манифестације агресивног понашања јасне и препознатљиве, а исто вриједи и за просоцијално понашање, први услов је задовољен. С обзиром на други услов, чини се оправданим као најпримјереније предложити да процјењивачи буду васпитачице у дјечјим вртићима. Наиме, скале процјена су увијек засићене специфичном грешком процјењивача, при чему је логично претпоставити да је та грешка мања ако процјену врше васпитачице него родитељи. Васпитачице су довољно искусне и објективни процјењивачи. Међутим, у том случају треба рачунати с класичним погрешкама при процјењивању: прилагођавање критерија групи, лична једначина, хало-ефект и слично.

Наравно, ова скала је намијењена и другим процјењивачима који задовољавају услов да су у могућности довољно често посматрати понашања дјетета.

На скали Прос/Аг добивају се линеарном сумацијом одговора два резултата: сума парних честица даје процјену агресивног понашања, а сума одговора на непарним честицама даје резултат на субскали просоцијалног понашања. Теоретски распон за сваку субскалу је од 10-50 бодова.

Аутори поменуте скале су Миомир Жужул и Весна Влаховић-Штетић (1993).

Скала задовољава све мјерне карактеристике, а поузданост скале мјерена Кронбаховим алфа коефицијентом креће се од 0,924 до 0,929 за просоцијално, и од 0,943 до 0,945 за агресивно понашање.

- *Упитник социо-статусних обиљежја за родитеље* садржи питања на темељу којих су добијене информације о полу и старосној доби родитеља који су обухваћени истраживањем, као и о образовном нивоу родитеља обухваћених овим истраживањем. На основу тих података створена је могућност да утврдимо постојање евентуалних разлика у понашањима испитаних родитеља с обзиром на пол, старосну доб и обра-

ЗОВНИ НИВО.

Популација и узорак истраживања

Популацију у овом истраживању чинили су предшколци са подручја града Тузла, као и њихови родитељи и васпитачи. Узорак истраживања чинили су предшколци који похађају јавни вртић у граду Тузла, њихови родитељи и васпитачи. Узорак је одређен намјерним избором. Узорак је сачињавао 101 предшколац и 187 њихових родитеља. Такође, узорак су чинили и васпитачи на начин да су процјењивали понашање дјече.

Временски оквир истраживања

Истраживање о стиливима рјешавања конфликта које користе родитељи, те просоцијалном и агресивном понашању предшколаца, проведено је у Децембру 2015. године.

У овом истраживању извршене су припреме које су се састојале од посјета вртићима, разговора са директором, педагогом и васпитачима тих установа, а све у циљу њиховог што бољег информисања о важности истраживања и начину његовог провођења.

Анкетирање родитеља, као и процјене понашања дјече од стране васпитача, били су анонимни, ради обезбјеђивања веће искрености одговора. Процјене дјече од стране васпитача одвијале су се за вријеме боравка дјече у вртићу, док је анкетирање родитеља било реализовано на раније договореним и припремљеним родитељским састанцима.

Статистичка обрада података

За провјеравања постављених хипотеза и реализацију задатака који су постављени у овом истраживању, кориштени су одговарајући статистички поступци и то: рачун с процентима, аритметичка средина, анализа варијансе, t -тест, χ^2 -тест, коефицијенти корелације и регресиона анализа.

Поштивање плана истраживања

а) Није дошло до промјене у односу на план истраживања.

б) Параметри до којих је мр Аид Билић дошао у овом истраживању дају довољно елемената за закључивање о исправности постављене хипотезе. Ипак, постоји низ других параметара који би се могли довести у везу са васпитним стиливима које користе родитеље и просоцијалног, односно агресивног понашања њихове дјече. То су теме за нова истраживања.

в) За статистичку обраду података кориштен је програм SPSS 20 Statistica For Windows помоћу кога су укрупњени подаци. Сва укрупњања и статистички (методолошки) налази су коректно урађени.

1) Објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;

2) Дати кратак увид у примијењени метод истраживања при чему је важно оцијенити сљедеће:

1. Да ли су примијењене методе истраживања адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
2. Да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
3. Да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
4. Да ли је статистичка обрада података адекватна.

VI РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

1) Резултати истраживања

Просоцијално и агресивно понашање у предшколској доби често одређује смјер будућег социјалног развоја дјете. С друге стране, веома је значајно утврдити, да ли и у којој мјери родитељи својим понашањем (начинима рјешавања конфликта) утичу на појаву просоцијалности или агресивности дјете. О томе какве су комуникацијске вјештине родитеља, у којој мјери дјета манифестују просоцијално и агресивно понашање, колико родитељи знају прилагодити своје понашање у конфликту зависно од ситуације, какав је њихов утицај на понашање дјете, те на који начин утичу на појаву просоцијалности и агресивности у дјечијем понашању, кандидат је дао компоненте које одговарају на кључна питања, односно хипотезу истраживања. Налази до којих овог истраживања говоре о више корисних сазнања.

а) На основу налаза истраживања утврђено је да родитељи користе различите стилове рјешавања конфликта. Утврђено је да између стилова рјешавања конфликта постоје статистички значајне разлике, као и да је највише заступљен асертивни стил рјешавања конфликта, затим слиједи пасивни и агресивни стил рјешавања конфликта. Овакву ситуацију налазимо код испитаних родитеља укупно, али и појединачно код испитаних очева и мајки. Налази истраживања су показали и то да не постоје статистички значајне разлике у свим стилима рјешавања конфликта с обзиром на пол (очеви и мајке). Такођер, на основу налаза истраживања утврђене су статистички значајне разлике у свим стилима рјешавања конфликта, као и да не постоје разлике између испитаних очева, а и мајки с обзиром на њихову старосну доб. Слична ситуација нађена је и приликом анализе стилова рјешавања конфликта испитаних очева, али и мајки с обзиром на стручну спрему. Тако се показало у овом истраживању да не постоје статистички значајне разлике у свим стилима рјешавања конфликта испитаних очева и мајки, у односу на њихову стручну спрему.

На основу ових налаза можемо закључити да је прва потхипотеза потврђена у дијелу који се односи на налаз да родитељи користе различите стилове рјешавања конфликта. Међутим, прва потхипотеза дјелимично није потврђена с обзиром да нисмо утврдили постојање статистички значајних разлика у стилима рјешавања конфликта очева и мајки с обзиром на пол, доб и стручну спрему.

б) Један од задатака постављених у истраживању односио се на испитивање стилова рјешавања конфликта у потенцијално опасним ситуацијама. То су оне ситуације у којима понашање дјетета може довести до повријеђивања дјетета или друге дјете. Претпоставка је да родитељи услед недовољног педагошког знања и умијећа, не знају адекватно реаговати у специфичним ситуацијама као

што су ове. У ту сврху конструисане су три такве конфликтне ситуације у којима родитељи треба да прикажу начин свог реаговања на дјечије неуобичајено понашање. Налази добијени од испитаних очева и мајки, показали су да је претпоставка била исправна. Између поменутих стилова рјешавања конфликта испитаних очева, у све три ситуације утврђено је постојање статистички значајних разлика. Иста је ситуација и у случају испитаних мајки. Тако, у готово све три ситуације подједнако, можемо видјети да родитељи у преко 80% случајева регују асертивно, што у овом случају значи неадекватно датој ситуацији. Исправне реакције родитеља имали бисмо у свега нешто више од 10% случајева у свакој од три ситуације. Такођер, у неким ситуацијама нађени су и одређени постоци родитеља који би реаговали пасивно, што можда представља и најгору могућу реакцију у том тренутку. Овим налазима је потврђена друга потхипотеза овог истраживања.

в) На основу добивених налаза утврђено је да постоје статистички значајне разлике у манифестовању просоцијалног и агресивног понашања предшколаца. Такође, дјеца предшколске доби више манифестују просоцијално него агресивно понашање, али постоји не мали проценат предшколаца који као доминирајуће манифестују агресивно понашање, што захтијева посебну пажњу и адекватан педагошки третман на подручју јачања њихове социјалне компетентности. Такође је установљено да постоје статистички значајне разлике у манифестовању просоцијалног и агресивног понашања дјецe предшколске доби с обзиром на пол. Налази показују и то да дјечаци више манифестују агресивно понашање него дјевојчице, а дјевојчице опет манифестују више просоцијално понашање у односу на дјечаке. Налази су показали и да постоје статистички значајне разлике у манифестовању просоцијалног понашања предшколаца с обзиром на старосну доб и то између групе четворогодишњака и петогодишњака, те између групе четворогодишњака и шестогодишњака. Нису утврђене статистички значајне разлике у манифестовању просоцијалности између групе петогодишњака и шестогодишњака. Статистички значајне разлике у испољавању агресивног понашања предшколаца у односу на старосну доб нису утврђене у овом истраживању. Овим налазима је дјелимично потврђена трећа потхипотеза. Потврђена је кроз налазе који показују постојање статистички значајних разлика у манифестовању просоцијалног и агресивног понашања предшколаца, затим кроз налазе који показују постојање статистички значајних разлика у манифестовању просоцијалног и агресивног понашања дјецe с обзиром на пол. Потврђена је и налазом о постојању статистички значајних разлика у манифестовању просоцијалног понашања између група четворогодишњака и петогодишњака, као и између група четворогодишњака и шестогодишњака. Трећа потхипотеза није потврђена у дијелу у којем је утврђено непостојање статистички значајних разлика у манифестовању просоцијалног понашања између групе петогодишњака и групе шестогодишњака, као и налазима који говоре о непостојању статистички значајних разлика у манифестовању агресивног понашања дјецe с обзиром на њихову старосну доб.

г) Такођер, један задатак овог истраживања односио се на утврђивање утицаја родитељских стилова рјешавања конфликта на просоцијално и агресивно понашање дјецe предшколске доби. Корелације између сваког родитељског стила рјешавања конфликта са просоцијалним и агресивним понашањем дјецe, показују да не постоји статистички значајна повезаност између било којег

родитељског стила рјешавања конфликта са просоцијалним и агресивним понашањем дјече. Међутим, на основу налаза регресионе анализе можемо закључити да родитељи ипак утичу на понашање дјече путем стилова рјешавања конфликта, односно да асертивни стил рјешавања конфликта утиче на појаву више израженог просоцијалног и мање израженог агресивног понашања дјече. Агресивни и пасивни стил рјешавања конфликта, уколико се посматрају самостално, дјелују на повећање изражености и агресивног и просоцијалног понашања дјече, или на смањење изражености и агресивног и просоцијалног понашања дјече. Зато се као једино и најбоље рјешење истиче асертивни стил рјешавања конфликта, који се као такав истакао у случају испитаних очева, али и у случају испитаних мајки. Иако се није издвојио као самосталан предиктор, он се издвојио кроз комбинацију пасивног и агресивног стила, који су опет садржани у асертивном стилу рјешавања конфликта. Налази истраживања показали су да стилови рјешавања конфликта родитеља, као предиктори учествују са 11% у објашњењу просоцијалности дјече, односно са 10% у објашњењу агресивности дјече. То нам говори да су просоцијалност и агресивност веома сложене појаве, те да су и узроци таквих понашања сложени и комплексни. Међутим, то води и на закључак да улога родитеља као основних модела понашања дјече, све више слаби. Такођер, могуће је да временом долази до замјене улога, те да дјеца која бораве у вртићу већину времена у току једног дана, као главне моделе умјесто родитеља имају васпитаче или вршњаке. Ови налази односе се на узорак на коме је проведено ово истраживање, те њиме се уједно потврђује четврта потхипотеза, а уједно и главна хипотеза овог истраживања.

2) Јасност и логичност налаза

Сви налази су јасно и логично протумачени на основу адекватних методолошких укрштања. Породични процеси присиле (који представљају начине помоћу којих чланови породице управљају једни другима путем агресије и другим средствима присиле) истраживани су више пута. Утврђено је да у већини породица агресивне дјече владају поремећени породични односи, који се називају породичним процесима присиле. У таквим породицама готово да и не постоји сарадња. Родитељи углавном грде своју дјецу, приговарају им и пријете. Упоредо с тим дјеца задиркују једно друго. У таквом окружењу агресијом се спречавају или избјегавају неугодни доживљаји. Тако, на примјер дјевојчица задиркује и гњави брата који је туче да би је спријечио у томе, те због тога добива од мајке батине. Таквим поступцима прекида се барем привремено неугодна ситуација. На тај начин се негативно поткрепљује агресивно понашање и повећава вјероватност његова понављања. Тако и дјеца и родитељи у њиховим међусобним односима примјењују агресију да би управљали једни другима и да би добили оно што желе. Такви обрасци понашања сматрају се присилом јер чланови породице своје циљеве не постижу сарадњом, односно просоцијалним понашањем, већ их остварују пријетњама, наредбама и сличним поступцима који укључују силу (агресију). Дјеца која у својим породицама уче овакав начин опхођења агресивна су и у другим условима, те често у каснијој доби крећу и путем деликвенције (Patterson, DeVaryshe i Ramsey, 1989 - vidi kod: Vast, Haith & Miller, 2004). Дакле, налаз Аида Булића у сагласности је са налазом Питерсона и сарадника јер се показало да агресивна дјеца у правилу код куће доживљавају агресију. Надаље, утврђено је да су родитељске васпитне методе (које недвојбено укључују одређене стилове рјешавања конфликта) повезане са дјечијом агресивно-

шћу. Родитеље треба подучавати да се дјелотворнијем опходе са дјецом, да се воде начелима модификације понашања. Родитељи треба да уче замјењивати негативне изјаве (пријетње и наредбе – агресивни стил рјешавања конфликта) позитивнима, те да уче вербално подстицати дјечије просоцијално понашање. Такођер, родитељи треба да уче досљедно примјењивати казне које не укључују тјелесно насиље. Такве интервенције и програми обуке родитеља често доводе до великих промјена родитељског и дјечијег понашања (Vasta, Haith & Miller, 2004). Из овога произилази препорука за ново истраживање. Требало би издвојити дјецу и родитеље који исказују агresiју, а потом увести експериментални програм којим би се агресивно понашање замијенило просоцијалним. Тада бисмо могли очекивати резултате какве су постигли Веиста и сарадници.

Резултати истраживања родитељских васпитних стилова показали су везе између ауторитарног и пермисивног родитељског стила и релацијске агресивности дјече предшколске доби. Са друге стране, утврђена је веза између ауторитативног васпитног стила и мање физичке агресивности предшколаца (Casas, Weigel, Crick, Ostrov & Woods, 2006). Такођер, истраживања су показала да постоји повезаност ауторитарног родитељског васпитног стила у коме доминира агресивни начин комуницирања са појавом вербалне агресивности дјече (Eustice, 2000). Исти показатељ добио је и Аид Булић у овом истраживању, јер су дјеца из агресивних породица у правилу демонстрирала агresiју прије него просоцијално понашање.

Одређене студије потврдиле су и постојање утицаја породице на просоцијално понашање дјече. Тако емпиријске студије говоре да је просоцијално понашање дјече повезано са начинима на које родитељи социјализирају своју дјецу. Установљено је да је просоцијално понашање дјече позитивно повезано са начинима подршке које користе родитељи, укључујући помагање при изради домаће задаће. Насупрот томе, употреба стеге (физичке казне, социјална изолација) била је негативно повезана са просоцијалним понашањем (Bar Tal, Nadler & Blechman, 1980).

Такођер, налази истраживања су показали да је деструктивно понашање родитеља у конфликту у негативној корелацији са емоционалном сигурношћу дјече, док конструктивно понашање родитеља у конфликту позитивно корелира са емоционалном сигурношћу дјече, као и са просоцијалним понашањем дјече (McCoy, Cummings & Davies, 2009). Утврђено је и да родитељско деструктивно понашање у конфликту (деструктивни стил рјешавања конфликта) узрокује више изражено агресивно понашање дјече, него конструктивно понашање родитеља у конфликту (Cummings, Goeke-Morey & Papp, 2004).

Једна студија је показала да постоји директна повезаност између деструктивног понашања родитеља у конфликту, негативних родитељских поступака, психолошке контроле са интернализованим и екстернализованим проблемима дјече (Coln, Jordan & Mercer, 2013). Везу између деструктивног понашања родитеља при рјешавању конфликта и агresiјом дјече открио је и Аид Булић у истраживању за ову докторску дисертацију.

Поред утицаја родитеља на просоцијално и агресивно понашање предшколаца, вршена су истраживања и утицаја медија на појаву просоцијалности и агресивности дјече предшколске доби. Лонгитудинална студија у Америци показала је да агресивни и образовни садржаји у медијима могу такођер утицати на појаву просоцијалног и агресивног понашања предшколаца. Садржаји у медијима представљају један од предиктора појаве агресивног и просоцијалног понашања у

раном дјетињству (Ostrov, Gentile & Crick, 2006).

Резултати истраживања показују и да су у раном дјетињству дјечаци више физички агресивни од дјевојчица, али да је код дјевојчица више изражена релацијска агресивност него код дјечака. И једна и друга категорија (дјечаци и дјевојчице) своју агресију усмеравају према вршњацима истог пола (Crick, Ostrov, Burr, Cullerton-Sen, Jansen-Yeh i Ralston, 2006). Аид Булић је открио да агресивно понашање родитеља рађа агресију дјеце, а да просоцијално понашање родитеља резултира просоцијалношћу дјеце. То је у складу са истраживањем које је провео Крик са сарадницима (2006).

Као један од предиктора агресивног понашања дјеце можемо поменути и дефицит у емоционалном знању (Denham, Caverly, Schmidt, Blair, DeMulder, Caal, Namada & Mason, 1986).

Такођер, као предиктор просоцијалног понашања дјеце предшколске (старија вртићка група) доби, можемо навести и способност бољег препознавања емоција. Налази истраживања показали су да се ово односи на дјечаке, док то код дјевојчица није случај (Brajša-Žganec i Slunjski, 2007).

Претходно наведена истраживања и презентовани закључци, потврђују чињеницу да родитељи појединим аспектима понашања утичу на појаву агресивности и просоцијалности дјеце. Ово су разлози због којих је аутор пошао од претпоставке о постојању утицаја родитељских стилова рјешавања конфликта (као посебног аспекта социјалних вјештина и аспекта људског понашања) на просоцијално и агресивно понашање дјеце. Међутим, треба имати на уму да су агресивност и просоцијалност дјеце сложени феномени који се не могу објаснити само једном групом фактора, што је разматрано у претходним поглављима.

3) Нови налази и препоруке за нова истраживања

1. Ово истраживање показало је да родитељи користе различите стилове рјешавања конфликта. Највише је заступљен асертивни стил, а потом пасивни и агресивни стил.
2. Родитељи се не сналазе у „опасним“ ситуацијама, тј. у ситуацијама када је дијете пред ризиком повреде или може повриједити другога.
3. Посатоје значајне разлике међу дјецом у погледу манифестовања просоцијалног и агресивног понашања.
4. Агресивни стил понашања родитеља у рјешавању конфликта резултира агресивношћу дјеце, а асертивни стил резултира просоцијалношћу дјеце.

Сугестије за нова истраживања:

1. Издвојити родитеље и дјецу који показују агресивно понашање и подвргнути их Програму редукације агресивног понашања. На крају мјерити ефекте тог програма.
2. Испитати како и колико агресија исказана на медијима утиче на агресивно понашање дјеце.

1) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;

2) Оцијенити да ли су добијени резултати јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;

3) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

VII ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

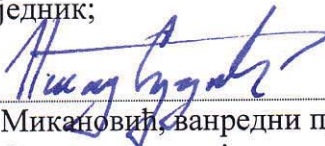
Објављени радови, биографија и истраживање проведено за ову дисертацију показују да мр Аид Булић испуњава све услове да приступи одбрани докторске тезе. Рад објављен у часопису „Нитан“ показује да кандидат испуњава услов и кључна претпоставку за одбрану докторске дисертације што је прописано „Одлуком о додатним условима за одбрану докторске дисертације на Универзитету у Бањој Луци“ бр. 0104-3.138.40/17 од 26.01.20178. године (Види Проилог 1). Осталих пет радова које је мр Аид Булић објавио показују да он испуњава услове за одбрану дисертације. Истраживање урађено за одбрану тезе на дисертацији под насловом „Утицај родитељских стилова рјешавања конфликта на просоцијално и агресивно понашање предшколаца“ показује да кандидат мр Аид Булић влада адекватним нивоом методологије, да истраживању приступа систематски и сериозно, што показује да овај кандидат може приступити усменој одбрани тезе. Предлажемо да у Комисију за одбрану буду именовани професори: Сузић, Микановић и Матијевић.

- 1) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- 2) На основу укупне оцјене дисертације комисија предлаже:
 - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана,
 - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни или измијени) или
 - да се докторска дисертација одбија.

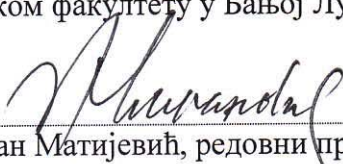
ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Датум: 26.02.2018.

1. а) Др Ненад Сузић, редовни професор, Педагогија, Општа педагогија, Методика васпитно-образовног рада, запослен на Филозофском факултету у Бањој Луци, предсједник;

2. б) Др Бране Микановић, ванредни професор, Педагогија, Општа педагогија, запослен на Филозофском факултету у Бањој Луци, члан и

3. в) Др Милан Матијевић, редовни професор, биран на предметима Дидактика и Методика наставних предмета у подручју друштвених знаности, Учитељски факултет Свеучилишта у Загребу, члан

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.

Прилози

Прилог 1

Institute for human rehabilitation
Association of scientists
Veljka Lukića Kurjaka 41,
75 000 Tuzla, Bosnia and Herzegovina
hrr@human.ba

Editor-In-Chief
Dr. Ahmet Kasumović

Editor & Manager
Dr. Husnija Hasanbegović

Graphic Editor
Admira Beha

Technical support
Mirza Čeliković

Executive Editor
Dr. Esad Mahmutović

International Editorial Board

Dr. Hariz Halilović (Australija)
Dr. Kevin Miller (USA)
Dr. Tang Wai Kwong (Hong Kong)
Dr. Vladimir Trajkovski (Macedonia)
Dr. David Pettigrew (USA)
Dr. Peter Phipps (Australia)
Dr. Jasmina Kovačević (Serbia)
Dr. Atanas Kozarev (Macedonia)
Dr. Snezana Besermenji (Serbia)
Dr. Luka Bonetti (Croatia)
Dr. Zora Jacova (Macedonia)
Dr. Yusuf Ziya Sumbullu (Turkey)
Dr. Marko Kltevski (Macedonia)
Dr. Sadik Idrizi (Kosovo)

Editorial Council

Dr. Nenad Suzic (B&H)
Dr. Armin Krzalic (B&H)
Dr. Asim Jusic (B&H)
Dr. Benjamin Kulovac (B&H)
Dr. Goran Akšamija (B&H)
Dr. Naim Salkić (B&H)
Dr. Maid Pajević (B&H)
Dr. Sedžad Milanović (B&H)
Dr. Fadil Imširović (B&H)

Web services included Journal HUMAN Research in Rehabilitation:

Academic Journals Database
DOAJ (Directory of Open Access Journals)
EBSCO (Central & Eastern European Academic Source - CEEAS)
InfoBase Index
DRJI - Directory of Research Journal Indexing
PublHub™ Journals & Congresses
ScienceGate
J Gate - Online Journal Database
Sjournals Index
SHERPA/RoMEO

Genamic JournalSeek
Universal Impact Factor {UIF}
W.A.C. Bennett Library, Simon Fraser University
Google Scholar
CNKI (China National Knowledge Infrastructure)
PsychSpider index
BASE (Bielefeld Academic Search Engine)
CiteFactor - Academic Scientific Journals
Open Access Library (OALib)
International Scientific Indexing
Scientific Citation Indexing

Owned and published by Association of scientists,
Institute for Human Rehabilitation
HUMAN is published twice a year.

For online version of the journal and online
manuscript submissions see <http://www.human.ba>
Date of print: September, 2016.
Circulation: 200

Прилог 2

**INDEKSIRANI ČASOPISI
NA UNIVERZITETU U SARAJEVU**

NASLOV	PODNASLOV	ISSN BROJ	OD KADA IZLAZI	PERIODIČNOST IZLAŽENJA	INDEKSIRANOST (ako DA - nabrojati baze)	IZDANJE NA ENGLESKOM JEZIKU (DA / NE)	NAPOMENA
UNIVERZITET U SARAJEVU - REKTORAT							
PREGLED	Časopis za društvena pitanja	0032-7271 (Print) 1986-5244 (Online)	1910.	Četveromjesečno (tri broja godišnje i jedan broj na engleskom jeziku - SURVEY)	- C. E. E. O. L. - EBSCO Host - Index Copernicus - COBISS BH (referentna baza)	Da SURVEY	Dostupan na www.pregled.unsa.ba
BILTEN UNIVERZITETA U SARAJEVU		0558-6364	1961.	Jednom u dvije godine	- COBISS BH (referentna baza)	Ne	
INFORMATIVNI GLASNIK UNIVERZITETA U SARAJEVU	INFO UNSA	1840-4197	2008.	Dvomjesečno	- COBISS BH (referentna baza)	Ne	
EKONOMSKI FAKULTET							
South East European Journal of Economics and Business		1840-118X	2006.	Dva puta godišnje (april i novembar)	Econlit, Business Source Complete, DOAJ, ProQuest	Da	Časopis izlazi samo na engleskom jeziku.
ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET							
MECHATRONIC SYSTEMS		1986-5147 (print version), 1986-5155 (electronic version)	2009.	Godišnje	Ne	Da	U proceduri je postupak za indeksiranje u relevantne baze.

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

Sarajevski žurnal za društvena pitanja = Sarajevo Social Science Review	2303-4025 (Print)	2012.	Dva puta godišnje	CEEOL EBSCO	Ne	Dostupno na web: journal.fpn.unsa.ba Do 2012. Izlazio pod nazivom GODIŠNJAK FAKULTETA
---	-------------------	-------	-------------------	----------------	----	--

FAKULTET ZA KRIMINALISTIKU, KRIMINOLOGIJU I SIGURNOSNE STUDIJE

KRIMINALISTIČKE TEME	Časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije	1512-5505	13.03.1998.	Četiri broja godišnje i jedan broj na engleskom jeziku CRIMINAL_EAST	Da - Cambridge Sociological Abstract (CSA) - EBSCO SocINDEX - EBSCO SocINDEX Full Text	- Sažeci članaka na engleskom jeziku i referiraju se u EBSCO Soc INDEX. Od 2011. broj na engleskom jeziku -CRIMINAL_EAST	
----------------------	---	-----------	-------------	--	---	---	--

FAKULTET SPORTA I TJELESNOG ODGOJA

HOMOSPORTICUS		1512-8822 (print) 1840-4324 (online)	1998.	Dva puta godišnje	COBISS.BH (referentna baza) Index Copernicus EBSCOHost, SPORTDiscus TM with Full Text SPONET getCited CABI Genamris Journal Seek NewJour Open J-Gate Ulrich web	Da	
---------------	--	---	-------	-------------------	--	----	--

FAKULTET ZA SAOBRAĆAJ I KOMUNIKACIJE

PROMET	Traffic and Transportation Scientific Journal on Traffic and	0353-5320	2003.	Tromjesečno	SCIE TRID FLUIDEX Geobase Scopus	Da	Fakultet za saobraćaj i komunikacije je suizdavač.
--------	--	-----------	-------	-------------	--	----	--

	Transportation Research							
FAKULTET ZDRAVSTVENIH STUDIJA								
JOURNAL OF HEALTH SCIENCES		2232-7576 (print version) 1986-8049 (electronic version)	2011.	Tri puta godišnje	- EBSCO - DOAJ - Google scholar - Bielerfeld Academic Search Engine (BASE) - CAB Abstracts - Scirus - Academic Journal Database - Elektronische Zeitschriftenbibliothek ehk - Index Copernicus	Da	Časopis izlazi samo na engleskom jeziku	Dostupan je na www.jhsclib.a
FILOZOFSKI FAKULTET								
SOPHOS	Časopis mladih istraživača	1840-3859	2008.	Godišnje	- Index Copernicus Internationale - EBSCO - CEOL	Abstrakt	Časopis se finansira 1/3 vlastitih sredstava, a 2/3 iz sredstava FMON	Izdavanje ovisi o finansijskim sredstvima
RADOVI FILOZOFSKOG FAKULTETA U SARAJEVU		0581-7447	Od osnivanja Fakulteta	Godišnje		Ne		
MEDICINSKI FAKULTET								
Folia Medica Facultatis Medicinae Universitatis Saraevensis		0352-9630	1966.	Polugodišnje	EBSCO Publishing (EP) USA	Da		
MUZIČKA AKADEMIJA								
MUZIKA	Časopis za muzičku kulturu	512-5297	1997.	Dva puta godišnje	RILM	Summary		

POJOPRIVREDNO-PREHRAMBENI FAKULTET

Radovi Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Univerziteta u Sarajevu		0033-8583	1952.	Godišnjak	- CABI – CAB - EBSCO	Ne	
--	--	-----------	-------	-----------	-------------------------	----	--

PRAVNI FAKULTET

Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu		0581-7471	1949.	Godišnjak	- CSA Sociological Abstracts (Proquest) - CSA Worldwide Political Science Abstracts (Proquest) - Political Science Complete (EBSCOhost) - Central and East European Academic Source (EBSCOhost)-puni tekst - SocINDEX (EBSCOhost)	Sažeci na engleskom jeziku	Časopis je do 1953. godine nosio naziv „Istoriško-pravni zbornik“
--	--	-----------	-------	-----------	---	----------------------------	---

STOMATOLOŠKI FAKULTET SA KLINIKAMA

BILTEN STOMATOLOGIA BIH	/	1840-3379	1998.	Tri puta godišnje	Vodi se u Nacionalnoj biblioteci pod br.1840-3379	Sadrži članke na engleskom jeziku	Priznat od Univerziteta za akademsko napredovanje.
STOMATOLOŠKI VIJESNIK	/	0350-5499 (print) 2233-1794 (online)	2002. Ponovo pokrenuto izdavanje 2012.	Dva puta godišnje	Index Copernicus DOAJ	Od broja 2/2012 svi radovi su na engleskom jeziku	Dostupno na www.stomatoloskivjesnik.ba Objavljeni radovi će se smatrati relevantnim u postupku izbora u akademska zvanja.

ŠUMARSKI FAKULTET							
Radovi Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu	Works of the Faculty of Forestry University of Sarajevo	1512-5769	1952.	Dva puta godišnje	CAB Abstracts Forestry Abstracts Index Copernicus EBSCO	Da	Od 2011. godine samo na engleskom jeziku.
SEFOR - South-East European Forestry	International scientific Journal in field of forestry	1847-6481	2010.	Dva puta godišnje	NE ali je dobivena saglasnost od CABI da će časopis od 2012. biti indeksiran u CAB Abstracts	Da	Časopis izdaju šumarski fakulteti u Sarajevu, Beogradu, Skoplju i Banja Luci i šumarski instituti u Beogradu, Jastrebarskom i Mađarskoj (ERTI).
VETERINARSKI FAKULTET							
VETERINARIJA		0372-6827	1951.	Tri broja godišnje	CAB SCI Imago (Scopus)	Da	
FAKULTET ISLAMSKIH NAUKA							
Zbornik radova Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu	-	1512-7648	1982.	Godišnje	Ne	Ne	U toku je indeksiranje časopisa.
FAKULTET ZA UPRAVU							
UPRAVA		1986-5813	31.12.2010.	Polugodišnjak	C.E.E.O.L. EBSCO Host	Ne	
INSTITUT ZA ISTORIJU							
PRILOZI		0350 1159	1965.		C.E.E.O.L. EBSCO Host	Sažeci na engleskom jeziku	
HISTORIJSKA TRAGANJA	Historical Searches	1840-3875		Dva puta godišnje	C.E.E.O.L. EBSCO Host	Sažeci na engleskom jeziku	
INSTITUT ZA JEZIK							
KNJIŽEVNI JEZIK		2303-8683	1972.		C.E.E.O.L.	Sažeci na engleskom jeziku	U toku indeksiranje u EBSCO Host i MLA

Прилог 3

Проф. др Ненад Сузић
Филозофски факултет
Бања Лука

На адресу:
Научно-наставном вијећу Филозофског факултета
Декану Филозофског факултета

Дана: 16.02.2018. године

Предмет: Коментар (одговор) на „Извод из Записика...“

1.

У „Изводу из записника...“ пише: „...нетачан назив часописа...“. Ово је само дјелимично тачно. Наиме, редакција часописа користи скраћено има „Human“ (Види Прилог 1), али на корицама стоји: „Human: Research in Rehabilitation“. Да бисмо избјегли ову недоумицу, у коригованом Извјештају дали смо наслов са корица. Надамо се да ће онај ко је дао примједбе сада схватити о чему се ради.

2.

У „Изводу из записника...“ пише: „...непостојање доказа о категоризацији часописа...“. Комисија није дужна да приложи „доказе“ о категоризацији часописа. То није дужност Комисије. То би било исто као кад би особа А оптужила особу Б да је продала Ајфелов торањ особи Ц. Особа Б мора да докаже да то није тачно. Ово је средњевјековни инквизицијски модел правосуђа који данас практикује Сенат Универзитета у бањој Луци и поједини чланови тог Сената.

3.

У „Изводу из записника...“ пише: „...недостатак информација о поменутих пет радова...“. Ова информација дата је уз пријаву теме и нелогично је тражити да се то сада понови. Уосталом, то није ни прописано „Одлуком о додатним условима за одбрану докторске дисертације на Универзитету у Бањој Луци“ бр. 01/04-3.138-40/17 од 26.01.2017. године.

4.

У „Изводу из записника...“ пише: „Уколико кандидат испуњава услове из тачке 1.1. споменуте Одлуке, навести детаљне податке о раду те у којој је од наведених цитатних база из Одлуке (Science Citation Index – SCI, Social Science Citation Index – SSCI, Arts & Humanities Citation Index – A&HCI, Journal Citation Reports – JCR) је индексан часопис у којем је рад објављен“. Ово је класичан примјер неукости оног ко даје овакву примједбу. Наиме, постоје три Томпсонове листе које су у рангу SCI. То су: ISI – International Science Index, SCI – Science Citation Index и ESCI – Emergence Science Citation Index. Оне су по важности управо и рангиране редом који овдје наводим. Очигледно је да онај ко сматра да рад који није рангиран на SCI не признаје ISI (!!!). То је невјероватан примјер неукости на академском нивоу, срамотан и незапамћен. Рад Аида Булића под насловом *The manifestation of prosocial and aggressive behavior of preschool children depending on sex and age* је на ISI листи (Види Прилог 1 – предзадњи ред у импресуму часописа у коме се наводе Web Services. Дакле, Комисија мора да се бави неукошћу појединих чланова Сената!

5.

У „Изводу из записника...“ пише: „...јасно навести који су то радови, како су категорисани часописи у којима су радови објављени, те да ли категоризације задовољавају тражене услове...“. Ово заиста није дужност Комисије, а није ни могуће да Комисија то испуни. Дакле, чланови Сената ће Комисији задавати немогуће задатке, односно „извољевати“!

6.

У „Изводу из записника...“ пише: „У оквиру поглавља 5 (Материјал и метод рада) нису прецизно представљени и наведени инструменти који су кориштени у истраживању, опис и величина узрока те статистичка обрада. Ови подаци недостају и у Извјештају о подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације, те их је важно навести макар у Извјештају о оцјени урађене докторске дисертације“.

Овдје се тражи да се допуни Извјештај о подобности теме и кандидата који је већ усвојен на Сенату. Опет „извољевање“!

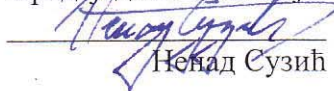
Овим захтјевом се тражи нешто што није прописано „Одлуком о додатним условима за одбрану докторске дисертације на Универзитету у Бањој Луци“ бр. 01/04-3.138-40/17 од 26.01.2017. године. То је зато што неки од чланова Сената то могу тражити јер су чланови Сената! Сљедећи пут ће тражити да цијела дисертација буде у Извјештају. Ово је дато у дисертацији, а Комисија је то већ прегледала и потписала. Ово је наповјерење и непоштовање Комисије у којој су два редовна професора и један доцент. Логично би било укинути ове комисије јер чланови Сената требају да раде посао Комисије.

Ипак, у новој Верзији извјештаја додали смо и: (1) инструменте који су кориштени у истраживању, (2) опис и величину узрока те (3) опис статистичке обраде података.

7.

Потписи Комисије дати су сада на страници са текстом, тако да нису „на засебној страници“.

Предсједник Комисије:

Ненад Сузић